

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen

Citation: Kierkegaard, Søren: "Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 11*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2006 , s. 1. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-lf-txt-shoot-idd45fdd90-987e-4675-8f63-d62e877da668.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 11

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

* Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen

Tre gudelige Taler

af

S. KIERKEGAARD

Kjøbenhavn

Paa Universitets-Boghandler C. A. Reitzels Forlag

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno

1849

Forord

Denne lille Bog (der i Henseende til Omstændigheden, hvorunder den fremtræder, erindrer mig om mit Første og ganske særligen om mit Første til mit Første, Forordet til de *to opbyggelige Taler 1843*, hvilke udkom strax efter »*Enten - Eller*«) vil, saa haaber jeg, om det Samme erindre »hiin Enkelte, hvem jeg med Glæde og Taknemlighed kalder *min* Læser«: »den begjerer at forblive i det Skjulte, som den blev til i Dølgemaal - en lille Blomst i Skjul af den store Skov.« Derom vil den ved Omstændigheden erindre ham; og atter, haaber jeg, vil den erindre ham, som den erindrer mig, om Forordet til *to opbyggelige Taler 1844*: »den bydes med høire Haand« - i Modsætning til Pseudonymen, der ræktes og rækkes med Venstre.

Den 5te Mai 1849.

S. K.

Bøn

Fader i Himlene! Hvad man, i Selskabet med Mennesker, især da i Menneske-Vrimlen, saa vanskeligt faaer at vide, og hvad der, hvis man andetsteds har faaet det at vide, saa let glemmes i Selskab med Mennesker, især da i Menneske-Vrimlen - hvad det er at være Menneske, og hvad der gudeligt er Fordringen til det at være Menneske: at vi maatte lære det, eller hvis det er glemt, at vi atter maatte lære det af Lilien og Fuglen; at vi maatte lære det, om ikke paa een Gang og Alt, saa dog Noget deraf, og lidt efter lidt; at vi denne Gang maatte af Fuglen og Lilien lære Taushed, Lydighed, Glæde!

Evangeliet paa 15de Søndag efter Trinitatis.

Ingen kan tiene to Herrer; thi han maa enten hade den ene og elske den anden, eller holde sig til den ene og foragte den anden. I kunne ikke tiene Gud og Mammon. Derfor siger jeg Eder! bekymrer Eder ikke for Eders Liv, hvad I skulle æde, og hvad I skulle drikke; ikke heller for Eders Legeme, hvad I skulle iføres. Er ikke Livet Mere end Maden, og Legemet Mere end Klæderne? Seer til Himmels Fugle; de saae ikke, og høste ikke, og sanke ikke i Lader, og Eders himmelske Fader føder dem; ere I ikke meget mere end de? Men hvo iblandt Eder kan lægge en Alen til sin Væxt, enddog han bekymrer sig derfor? Og hvi bekymre I Eder for Klæderne? Betragter Lilierne paa Marken, hvorledes de voxer; de arbeide ikke, spinde ikke. Men jeg siger Eder, at end ikke Salomon i al sin Herlighed var saa klædt, som een af dem. Klæder da Gud saaledes det Græs paa Marken, som er i Dag, og i Morgen kastes i Ovnen, skulde han ikke meget mere klæde Eder, I lidet troende! Derfor skulle I ikke bekymre Eder og sige: hvad skulle vi æde? eller: hvad skulle vi drikke? eller: hvormed skulle vi klæde os? efter alt saadant søge Hedningerne; thi Eders himmelske Fader veed, at I have alle disse Ting behov. Men søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle og alle disse Ting tillægges Eder. Bekymrer Eder derfor ikke for den anden Morgen, thi den Dag i Morgen skal bekymre sig for sit Eget. Hver Dag haver nok i sin Plage.

I

»Seer til Himmels Fugle; betragter Lilien paa Marken.«

Men, siger Du maaskee med »Digteren«, og dette tiltaler Dig saa ganske, naar Digteren taler saaledes: o, gid jeg var en Fugl, eller gid jeg var som en Fugl, som den frie Fugl, der med Reisens Lyst flyver langt, langt bort over Hav og Land, Himlen saa nær, til fjerne, fjerne Egne – ak, jeg som kun føler mig bundet og atter bundet og naglet til Stedet, hvor daglig Sorg og Lidelser og Gjenvordigheder betegne mig, at der boer jeg, og for Livs Tid! O, gid jeg var en Fugl, eller gid jeg var som en Fugl, der lettere end alt jordisk Tyngende hæver sig i Luften, lettere end Luften, o, gid jeg var som den lette Fugl, der, naar den søger Fodfæste, endog bygger Rede paa Havets Overflade – ak, jeg, hvem enhver end den mindste Bevægelse, blot jeg rører mig, lader føle, hvilken Tyngde der hviler paa mig! O, gid jeg var en Fugl, eller gid jeg var som en Fugl, fri for alle Hensyn, som den lille Sangfugl, der ydmygt synger, uagtet Ingen hører paa den, eller der – stolt synger, uagtet Ingen hører paa den: ak jeg, der intet Øieblik og Intet har for mig selv, men er udstykket til at maatte tjene de tusinde Hensyn! O, gid jeg var en Blomst, eller gid jeg var som Blomsten i Engen, lykkeligt forelsket i mig selv, og dermed Punktum – ak, jeg, som føler denne Menneske-Hjertets Splid ogsaa i mit Hjerte, hverken selvkjærligt at kunne bryde med Alt eller kjærligt at kunne offere Alt!

Saaledes »Digteren«. Ved flygtigt at høre efter, lyder det næsten, som sagde han hvad Evangeliet siger,

han der jo i de stærkeste Udtryk anpriser Fuglens og Liliens Lykke. Men hør nu videre. »Derfor er det ikke langt fra at være som en Grusomhed af Evangeliet at anprise Lilien og Fuglen og sige: Du skal være saaledes – ak, jeg, i hvem det Ønske er saa sandt, saa sandt, saa sandt »o, gid jeg var som en Fugl under Himlen, som en Lilie paa Marken.« Men at jeg skulde kunne blive saaledes, det er jo en Umulighed; netop derfor er Ønsket saa inderligt, saa veemodigt og dog saa brændende i mig. Hvor grusomt da af Evangeliet at tale saaledes til mig, det er jo, som vilde det tvinge mig til at gaae fra Forstanden, at jeg *skal* være, hvad jeg kun altfor dybt, som Ønsket derfor er i mig, føler, at jeg ikke er, og ikke kan være. Jeg kan ikke forstaae Evangeliet; der er en Sprogforskjel mellem os, der, hvis jeg skulde forstaae det, vilde dræbe mig.«

Og saaledes gaaer det bestandigt »Digteren« i Forhold til Evangeliet; det gaaer ham ligesaa i Forhold til Evangeliets Tale om det at være Barn. »O, gid jeg var et Barn,« siger Digteren »eller gid jeg var som et Barn, »ak Barn, uskyldig og glad« – ak jeg, som tidlig blev gammel og skyldig og sørgmodig!«

Forunderligt; thi man siger jo rigtigt, at Digteren er et Barn. Og dog kan Digteren ikke komme i Forstaaelse med Evangeliet. Thi til Grund for Digterens Liv ligger egentlig Fortvivlelse om at kunne blive det Ønskede; og denne Fortvivlelse føder Ønsket. Men »Ønsket« er Trøstesløshedens Opfindelse. Thi vistnok trøster Ønsket et Øieblik, men ved nærmere Eftersyn sees dog, at det ikke trøster; og derfor sige vi, at Ønsket er den Trøst, som Trøstesløsheden opfinder. Underlige Selvmodsigelse! Ja, men denne Selvmodsigelse er Digteren ogsaa. Digteren er det Smertens Barn, som dog Faderen kalder Glædens Søn. I Smerten bliver Ønsket til i Digteren; og dette Ønske, dette brændende Ønske, det glæder Menneskets Hjerter, mere end Vinen fryder det, mere end Foraarets tidligste Knop, mere end den første Stjerne, man træet af Dagen glad hilser i Længsel efter Natten, mere end den sidste Stjerne paa Himlen, som man tager Afsked med, idet Dagen gryer. Digteren er Evighedens Barn, men mangler Evighedens Alvor. Naar han tænker paa Fuglen og Lilien, saa græder han; alt som han græder, finder han Lindring i at græde, »Ønsket« bliver til, og med Ønskets Veltalighed: o, gid jeg var en Fugl, den Fugl, jeg som Barn læste om i Billedbogen; o, gid jeg var en Blomst paa Marken, den Blomst, der stod i min Moders Have. Men vilde man sige til ham med Evangeliet: det er Alvor, det er just Alvoren, at Fuglen i Alvor er Læremesteren, saa maatte Digteren lee – og han gjør en Spøg med Fuglen og Lilien, saa vittig, at han faaer os Alle til at lee, selv det alvorligste Menneske, der har levet; men Evangeliet bevæger han ikke saaledes. Saa alvorligt er Evangeliet, at al Digterens Veemod ikke forandrer det, som det dog forandrer selv det alvorligste Menneske, at han et Øieblik giver efter, gaaer ind i Digterens Tanke, sukker med ham og siger: Kjere, er det virkelig en Umulighed for Dig! ja saa tør jeg heller ikke sige »Du skal«; men Evangeliet tør befale Digteren, at han *skal* være som Fuglen. Og saa alvorligt er Evangeliet, at Digterens meest uimodstaaelige Opfindelse ikke bringer det til at smile.

Du »skal« blive Barn igjen, og derfor eller til den Ende skal du begynde med at kunne og ville forstaae det Ord, der er som beregnet paa Barnet, og som ethvert Barn forstaaer, det Ord skal Du forstaae som Barnet forstaaer det: Du *skal*. Barnet spørger aldrig om Grunde, det tør Barnet ikke, det behøver Barnet heller ikke – og det Ene svarer til det Andet: just fordi Barnet ikke tør, derfor behøver det heller ikke at spørge om Grunde; thi for Barnet er det Grund nok, at det skal, ja alle Grundene tilsammen vilde ikke i den Grad være Grund nok for Barnet. Og Barnet siger aldrig: jeg kan ikke. Det tør Barnet ikke, og det er heller ikke sandt – det Ene svarer ganske til det Andet: thi just fordi Barnet ikke tør sige »jeg kan ikke«, derfor er det heller ikke sandt, at det ikke kan, og derfor viser det sig, at det Sande er, at det kan, thi det er umuligt ikke at kunne, naar man ikke tør Andet, Intet er vissere – det gjelder blot om, at det er vist, at man ikke tør Andet. Og Barnet søger aldrig Udflugt eller Undskyldning; thi Barnet forstaaer med det Frygteliges Sandhed, at der ingen Udflugt eller Undskyldning er for det, at der intet Skjulested er, hverken i Himlen eller paa Jorden, hverken i Dagligstuen eller i Haven, hvor det kunde skjule sig for dette »Du skal«. Og naar det er En ganske vist, at der intet saadant Skjulested er, saa er der heller ingen Udflugt eller Undskyldning. Og naar man med det Frygteliges Sandhed veed, at der ingen Udflugt eller Undskyldning er – saa, ja saa lader man naturligviis nok være at finde den, thi hvad der ikke er, findes ikke – men man lader ogsaa være at søge den; og saa gjør man, hvad man skal. Og Barnet behøver aldrig lang Overveielse; thi naar det skal, og maaskee strax, saa er der jo ingen Leilighed til Overveielse; og selv om dette ikke var Tilfældet, naar det dog skal – ja, selv om man vilde give det en Evighed til at overveie, Barnet vilde ikke behøve den, Barnet vilde sige: hvortil al den Tid, naar jeg dog skal. Og tog Barnet mod Tiden, saa vilde det vel benytte Tiden paa anden Maade, til Leg, Glæde, og Deslige; thi at det Barnet skal, det skal Barnet, det staaer fast, og har aldeles Intet med Overveielse at gjøre.

Saa lader os da efter Evangeliets Anviisning i Alvor betragte Lilien og Fuglen som Læremestere. I Alvor, thi saaledes overspændt aandeligt er Evangeliet ikke, at det ikke kan bruge Lilien og Fuglen; men saaledes jordisk er det heller ikke, at det kun kan enten veemodigt betragte Lilien og Fuglen, eller smilende.

Lader os af Lilien og Fuglen som Læremestere lære

Taushed, eller lære at **tie.**

Thi vistnok er det Talen, der udmærker Mennesket fremfor Dyret, og da, hvis Nogen saa vil, langt fremfor Lilien. Men fordi det er et Fortrin at kunne tale, deraf følger ikke, at det ikke skulde være en Kunst at kunne tie, eller at det skulde være en ringe Kunst; tvertimod, just fordi Mennesket kan tale, just derfor er det en Kunst at kunne tie, og just fordi dette hans Fortrin saa let frister ham, derfor er det en stor Kunst at kunne tie. Men det kan han lære af de tause Læremestere: Lilien og Fuglen.

»Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed.«

Men hvad vil dette sige, hvad har jeg at gjøre, eller hvilken Stræben er den, om hvilken kan siges, at den søger, at den tragter efter Guds Rige? Skal jeg see at faae et Embede, svarende til mine Evner og Kræfter, for at virke deri? Nei, Du skal *først* søge Guds Rige. Skal jeg da give al min Formue til de Fattige? Nei, *først* skal Du søge Guds Rige. Skal jeg da gaae ud og forkynde denne Lære i Verden? Nei, Du skal *først* søge Guds Rige. Men saa er det jo i en vis Forstand Intet jeg skal gjøre? Ja, ganske vist, det er i en vis Forstand Intet; Du skal i dybeste Forstand gjøre Dig selv til Intet, blive til Intet for Gud, lære at tie; i denne Taushed er Begyndelsen, som er, *først* at søge Guds Rige.

Saaledes kommer man, gudeligt, i en vis Forstand baglænds til Begyndelsen. Begyndelsen er ikke det, man begynder med, men det, man kommer til; og man kommer baglænds til den. Begyndelsen er denne Kunst at *blive* taus; thi at være taus som Naturen er det, er ingen Kunst. Og dette saaledes i dybeste Forstand at blive taus, taus lige overfor Gud, det er Gudsfrygts Begyndelse; thi som Gudsfrygt er Viisdoms Begyndelse, saa er Taushed Gudsfrygts Begyndelse. Og som Gudsfrygt er mere end Viisdoms Begyndelse, er »Viisdom«, saaledes er Taushed mere end Gudsfrygts Begyndelse, er »Gudsfrygt«. I denne Taushed forstummer gudfrygtigt Ønskets og Begjeringens mange Tanker; i denne Taushed forstummer gudfrygtigt Taksigelsens Ordridom.

Det er Menneskets Fortrin for Dyret at kunne tale; men i Forhold til Gud kan det let blive til Fordærvelse for Mennesket, som kan tale, at ville tale. Gud er i Himmelen, Mennesket paa Jorden: derfor kunne de ikke godt tale sammen. Gud er Alviisdom, Det Mennesket veed er løs Snak: derfor kunne de ikke godt tale sammen. Gud er Kjerlighed, Mennesket er, som man siger det til et Barn, endog sit eget Vel betræffende en lille Tosse: derfor kunne de ikke godt tale sammen. Kun i megen Frygt og Bæven kan Mennesket tale med Gud; i megen Frygt og Bæven. Men at tale i megen Frygt og Bæven er af en anden Grund vanskelig; thi som Angest gjør, at Stemmen legemligt svigter, saaledes gjør vel ogsaa megen Frygt og Bæven, at Talen forstummer i Taushed. Det veed den rette Bedende; og Den, der ikke var den rette Bedende, han lærte maaskee just dette i Bønnen. Der var Noget, der laae ham saa meget paa Sinde, en Sag, som var ham saa vigtig, det var ham saa magtpaaliggende ret at gjøre sig forstaaelig for Gud, han var bange for, at han skulde i Bønnen have glemt Noget, ak, og hvis han havde glemt det, saa var han bange for, at Gud ikke af sig selv skulde huske paa det: derfor vilde han samle sit Sind til at bede ret inderligt. Og hvad skeete ham saa, hvis han ellers bad inderligt? Det Forunderlige skeete ham; efterhaanden som han blev inderligere og inderligere i Bønnen, havde han Mindre og Mindre at sige, og tilsidst blev han ganske taus. Han blev taus, ja hvad der om muligt endnu mere end Taushed er modsat det at tale, han blev en Hørende. Han meente at det at bede er at tale; han lærte at det at bede ikke blot er at tie, men er at høre. Og saaledes er det; at bede er ikke at høre sig selv tale, men er at komme til at tie, og at blive ved at tie, at bie, til den Bedende hører Gud.

Derfor er det, at Evangeliets Ord, *søger først* Guds Rige, opdragende ligesom binder Munden paa Mennesket, ved paa ethvert enkelt Spørgsmaal han gjør, om det er Det han skal gjøre, at svare: nei, Du skal *først* søge Guds Rige. Og derfor er det man kan omskrive dette Evangeliets Ord saaledes: Du skal begynde med at bede, ikke som om – hvad vi jo have viist – Bønnen altid begyndte med Taushed, men fordi naar Bønnen ret er blevet Bøn, saa er den blevet Taushed. *Søger først* Guds Rige det er: beder! Dersom Du spørger, ja om Du i Spørgsmaal gjennemgik alt Enkelt, spørgende, er det dette, jeg skal gjøre, og naar jeg gjør det, er det saa at søge Guds Rige: da maa dertil svares: nei, Du skal først søge Guds Rige. Men at bede, det vil sige, retteligen at bede, det er at blive taus, og det er at søge først Guds Rige.

Denne Taushed kan Du lære hos Lilien og Fuglen. Det vil sige, deres Taushed er ingen Kunst, men naar Du bliver taus som Lilien og Fuglen, saa er Du ved den Begyndelse, hvilken er, *først* at søge Guds Rige.

Hvor høitideligt er der ikke derude under Guds Himmel hos Lilien og Fuglen, og hvorfor? Spørg »Digteren«; han svarer: fordi der er Taushed. Og ud til denne høitidelige Taushed længes han, bort fra Verdsligheden i Menneske-Verdenen, hvor der er saa megen Talen, bort fra hele det verdslige Menneske-Liv, som kun paa en sørgelig Maade beviser, at Mennesket ved Talen udmærker sig fremfor Dyrene. »Thi«, vil Digteren sige, »er det vel at udmærke sig, nei saa foretrækker jeg langt, langt Taushederen derude; jeg foretrækker den, nei, der er ingen Sammenligning, den udmærker sig uendeligt fremfor Menneskene, som kunne tale«. I Naturens

Taushed mener Digteren nemlig at fornemme Guddommens Stemme; i Menneskenes travle Talen mener han ikke blot ikke at fornemme Guddommens Stemme, men ikke engang at fornemme, at Mennesket er i Slægtskab med Guddommen. Digteren siger: Talen er Menneskets Fortrin for Dyret, ja ganske vist – dersom han kan *tie*.

Men at kunne *tie*, det kan Du lære derude hos Lilien og Fuglen, hvor der er Taushed, og ogsaa noget Guddommeligt i denne Taushed. Derude er Taushed; og ikke blot naar Alt tier i den tause Nat, men ogsaa naar Dagen igjennem de tusinde Strænge ere i Bevægelse, og Alt er som et Hav af Lyd, er der dog Taushed derude: hver især gjør det saa godt, at Ingen af dem, og ikke Alle tilsammen gjøre noget Brud paa den høitidelige Taushed. Derude er Taushed. Skoven er taus; selv naar den hvisper, er den dog taus. Thi Træerne, endog hvor de staae tættest i Mængde, holde hinanden, hvad Menneskene saa sjældent, trods givet Løfte, holde hinanden: det bliver mellem os. Havet er taust; selv naar det raser larmende, er det dog taust. I første Øieblik hører Du maaskee fejl, og Du hører det larme. Dersom Du haster og gaaer med den Besked, gjør Du Havet Uret. Hvis Du derimod giver Tid og hører nøiere efter, hører Du – forunderligt! – Du hører Taushed; thi Eensformighed er dog ogsaa Taushed. Naar Taushed i Aftenen hviler over Landskabet, og Du fra Engen hører den fjerne Brølen, eller Du fjernt fra Bondemandens Huus hører Hundens hjemlige Stemme: saa kan man ikke sige, at dette Brøl eller denne Stemme forstyrrer Taushed, nei Dette hører med til Taushed, er i hemmelighedsfuld, forsaavidt igjen i taus Overenskomst med Taushed, det forøger den.

Og lad os nu nærmere betragte Lilien og Fuglen, af hvilke vi skulle lære. Fuglen *tier og bier*: den veed, eller rettere, den troer fuldt og fast, at Alt skeer i sin Tid, derfor bier Fuglen; men den veed, at den tilkommer det ikke at vide Tid eller Dag, derfor tier den. Det vil nok skee til den beleilige Tid, siger Fuglen, dog nei, det siger Fuglen ikke, den tier; men dens Taushed er talende, og denne dens Taushed siger, at den troer det, og fordi den troer det, derfor tier den og bier. Naar saa Øieblikket kommer, saa forstaaer den tause Fugl, at det er Øieblikket; den benytter det, og den blev aldrig beskjemmet. Saaledes ogsaa med Lilien, den tier og bier. Den spørger ikke utaalmodigt »naar kommer Foraaret?« thi den veed, det kommer i den beleilige Tid, den veed, at det var den selv mindst tjenligt, om den fik Lov at bestemme Aarets Tider; den siger ikke »naar faae vi dog Regn?« eller »naar faae vi dog Solskin?«, eller »nu fik vi for megen Regn«, eller »nu var Heden for stærk;« den spørger ikke forud, hvorledes Sommeren vil blive iaar, hvor lang eller hvor kort: nei, den tier og bier – saa eenfoldig er den, men bedraget blev den dog aldrig, hvad jo ogsaa kun kan hænde Klogskaben, ikke Eenfoldigheden, der ikke bedrager og ikke bedrages. Saa kommer da Øieblikket, og naar saa Øieblikket kommer, saa forstaaer den tause Lilie, at nu er Øieblikket, og den benytter det. O, I Eenfoldighedens dybsindige Læremestere, mon det ogsaa skulde være muligt, naar man taler, at træffe »Øieblikket?« Nei, kun ved at *tie* træffer man Øieblikket; idet man taler, blot man siger eet Ord, gaaer man Glip af Øieblikket; kun i Taushed er Øieblikket. Og derfor hændte det vel saa sjældent et Menneske, at han ret kom til at forstaae, naar Øieblikket er, og til ret at benytte Øieblikket, derfor, fordi han ikke kan *tie*. Han kan ikke *tie* og *bie*, deraf lader det sig maaskee forklare, om Øieblikket slet ikke kommer for ham; han kan ikke *tie*, deraf lader det sig maaskee forklare, at han ikke mærkede Øieblikket, da det kom for ham. Thi Øieblikket, skjøndt svangert med sin rige Betydning, lader dog ikke noget Bud gaae forud, for at melde dets Ankomst, dertil kommer det for hurtigt, naar det kommer, der er jo ikke et Øiebliks Tid forinden; ei heller kommer Øieblikket, hvor betydningsfuldt det end er i sig selv, med Larm eller med Anskrig, nei det kommer sagte, med lettere Fjed end nogen Skabnings letteste Gang, thi det kommer med det Pludseliges lette Fjed, listende kommer det: derfor maa man være ganske taus, hvis man skal fornemme »nu er det der«; og i næste Øieblik er det forbi, derfor maa man have været ganske taus, hvis det skal lykkes En at benytte det. Men dog afhænger Alt af »Øieblikket«. Og dette er vistnok Ulykken i langt, langt de fleste Menneskers Liv, at de aldrig fornam »Øieblikket«, at i deres Liv det Evige og det Timelige kun skiltes ad, og hvorfor? fordi de ikke kunde *tie*.

Fuglen *tier og lider*. Hvor megen Hjertesorg den end har, den tier. Selv Ørkenens eller Eensomhedens tungsindige Klagesanger tier. Den sukker tre Gange, derpaa tier den, sukker atter tre Gange; men væsentligen tier den. Thi hvad det er, siger den ikke, den klager ikke, den anklager Ingen, den sukker for igjen at komme til at *tie*. Det er nemlig som vilde Taushed sprænge den, derfor maa den sukke, for at kunne *tie*. Fritagen for Lidelse er Fuglen ikke; men den tause Fugl fritager sig for hvad der gjør Lidelsen tungere, Andres misforstaaede Deeltagelse, for hvad der gjør Lidelsen langvarigere, den megen Talen om Lidelsen, for hvad der gjør Lidelsen til det som er værre end Lidelse, til Utaalmodighedens og Sørgmodighedens Synd. Thi tro ikke, at det dog kun er lidt Falskhed af Fuglen, at den tier, naar den lider, at den dog i sit Inderste, hvor taus den end er mod Andre, ikke tier, at den der klager over sin Skjebne, anklager Gud og Mennesker, og lader »Hjertet synde i Sorgen«. Nei, Fuglen tier og lider. Ak, det gjør Mennesket ikke. Men hvoraf kommer det vel, at menneskelig Lidelse, sammenlignet med Fuglens, synes saa frygtelig? mon ikke deraf, at Mennesket kan tale? Nei, ikke deraf, thi det er jo et Fortrin, men deraf, at Mennesket ikke kan *tie*. Det er nemlig ikke som den Utaalmodige, og, endnu heftigere, den Fortvivlede mener at forstaae det, naar han – og dette er allerede en Misbrug af Talen og Stemmen – naar han siger eller skriger: »gid jeg havde en Stemme som Stormens, at jeg kunde udsige al min Lidelse, som jeg fornemmer den!« O, det var kun et daarligt Middel, i samme Grad vil han kun stærkere fornemme den. Nei, men hvis Du kunde *tie*, hvis Du havde Fuglens Taushed, saa skulde Lidelsen vel blive mindre.

Og som Fuglen, saaledes Lilien, den tier. Om den end staaer og lider idet den visner, den tier; forstille sig

kan det uskyldige Barn ikke – det forlanges da heller ikke, og det er en Lykke for den, at den ikke kan det, thi sandeligen den Kunst at kunne forstille sig kjøbes dyrt – forstille sig kan den ikke, den kan ikke for, at den skifter Farve, og derved forraader, hvad man jo kjender paa denne Bleghedens Farveskiftet, at den lider; men tie gjør den. Den vilde gjerne holde sig opreist for at skjule hvad den lider, dog dertil har den ikke Kræfter, ikke dette Herredømme over sig selv, dens Hoved synker mat og bøiet, den Forbigaaende – hvis ellers nogen Forbigaaende har saa megen Deeltagelse, at han agter paa den! – den Forbigaaende forstaaer, hvad dette betyder, det er talende nok; men Lilien tier. Saaledes Lilien. Men hvoraf kommer det vel, at menneskelig Lidelse sammenlignet med Liliens synes saa frygtelig, mon ikke deraf, at den ikke kan tale? Hvis Lilien kunde tale, og hvis den da, ak som Mennesket, ikke havde lært den Kunst at tie: mon da ikke ogsaa dens Lidelse vilde blive frygtelig? Men Lilien tier. For Lilien er det at lide det at lide, hverken mere eller mindre. Dog just naar det at lide hverken er mere eller mindre end det at lide, saa er Lidelsen saa meget som det er muligt enkelt- og eenfoldiggjort, og gjort saa liden som det er muligt. Mindre kan Lidelsen ikke blive, da den jo dog er, og altsaa er hvad den er. Men derimod kan Lidelsen blive uendelig meget større, naar den ikke nøiagtigt bliver hverken mere eller mindre end det den er. Naar Lidelsen er hverken mere eller mindre, altsaa naar Lidelsen kun er det Bestemte, den er: er den, selv om den var den største Lidelse, det Mindste den kan være. Men naar det bliver ubestemt, hvor stor Lidelsen egentligen er, saa bliver Lidelsen større; denne Ubestemthed forøger Lidelsen uendelig. Og denne Ubestemthed fremkommer just ved dette Menneskets tvetydige Fortrin at kunne tale. Lidelsens Bestemthed derimod, at den er hverken mere eller mindre end hvad den er, naaes kun igjen ved at kunne tie; og denne Taushed kan Du lære af Fuglen og Lilien.

Derude hos Lilien og Fuglen er der Taushed. Men hvad udtrykker denne Taushed? Den udtrykker Ærbødighed for Gud, at det er ham, der raader, og ham ene, hvem Viisdom og Forstand tilkommer. Og just fordi denne Taushed er Ærefrygt for Gud, er, som den kan være det i Naturen, Tilbedelse, derfor er denne Taushed saa høitidelig. Og fordi denne Taushed er saaledes høitidelig, derfor er det, man fornemmer Gud i Naturen – hvad Under vel, naar Alt tier af Ærbødighed for ham! selv om *han* ikke taler, det at Alt tier af Ærbødighed for ham, virker jo paa En, som om han talte.

Hvad Du derimod ved ingen »Digters« Hjælp kan lære af Tausheden derude hos Lilien og Fuglen, hvad kun Evangeliet kan lære Dig, er, at det er Alvor, at det skal være Alvor, at Fuglen og Lilien *skal* være Læremesteren, at Du skal tage efter dem, lære af dem, ganske alvorligt, at Du skal blive taus som Lilien og Fuglen.

Og allerede dette er jo Alvoren – naar det forstaaes retteligen, ikke som den drømmende Digter, eller som Digteren, der lader Naturen drømme om sig – dette: at Du ude hos Lilien og Fuglen fornemmer, *at Du er for Gud*, hvad oftest glemmes saa ganske i Talen og Samtalen med andre Mennesker. Thi naar vi blot tale To sammen, end mere naar vi ere Ti eller Flere, glemmes det saa let, at Du og Jeg, vi To, eller at vi Ti ere for Gud. Men Lilien, der er Læremesteren, er dybsindig. Den indlader sig slet ikke med Dig, den tier, og ved at tie vil den betyde Dig, at Du er for Gud, at Du husker paa, at Du er for Gud – at Du ogsaa i Alvor og Sandhed maatte blive taus for Gud.

Og taus for Gud som Lilien og Fuglen *skal* Du blive. Du skal ikke sige »Fuglen og Lilien kunne sagtens tie, de kunne jo ikke tale«; det skal Du ikke sige, Du skal overhovedet Intet sige, ikke gjøre end det mindste Forsøg paa at umuliggjøre Undervisning i Tausheden, ved, istedetfor at gjøre Alvor af at tie, daarligen og meningsløst at kludde Taushed ind i Tale, maaskee som Talens Gjenstand, saa der ikke bliver Noget af Tausheden, men derimod en Tale bliver til: om det at være taus. Du skal for Gud slet ikke blive Dig selv vigtigere end en Lilie eller en Fugl – dog naar det bliver Alvor og Sandhed med, at Du er for Gud, vil det Sidste følge af det Første. Og om end hvad Du vil i Verden var den meest forbausende Bedrift: Du skal erkjende Lilien og Fuglen for Din Læremester, og for Gud ikke blive Dig selv vigtigere end Lilien og Fuglen. Og om end hele Verden ikke var stor nok til at rumme Dine Planer, naar Du vil folde dem ud: Du skal af Fuglen og Lilien som Læremestere lære, for Gud at kunne folde alle Dine Planer eenfoldigt sammen i hvad der tager mindre Plads end et Punkt, og gjør mindre Støi end den meest intetsigende Ubetydelighed: i Taushed. Og om hvad Du leed i Verden var saa kvalfuldt, som det aldrig var oplevet: Du skal erkjende Lilien og Fuglen for Dine Læremestere og ikke blive Dig selv vigtigere end Lilien og Fuglen er sig i sine Smaasorger.

Saaledes naar Evangeliet gjør det til Alvor med at Fuglen og Lilien skal være Læremesteren. Anderledes med Digteren, eller med det Menneske, der, just fordi Alvoren mangler, i Tausheden hos Lilien og Fuglen ikke bliver ganske taus – men bliver Digter. Vistnok er nemlig Digter-Tale høist forskjellig fra almindelig menneskelig Tale, saa høitidelig, at den, sammenlignet med almindelig Tale, er næsten som Taushed, men Taushed er det dog ikke. Ei heller søger »Digteren« Tausheden for at komme til at tie, men omvendt, for at komme til at tale – som en Digter taler. I Tausheden derude, der drømmer Digteren om Bedriften, som han dog ikke kommer til at udføre – thi Digteren er jo ikke Helten; og han bliver veltalende – maaskee bliver han just veltalende, fordi han er Bedriftens ulykkelige Elsker, medens Helten er dens lykkelige Elsker, altsaa fordi Savnet gjør ham veltalende, som Savn væsentlig gjør Digteren – han bliver veltalende; denne hans Veltalenhed er Digtet. Derude i Tausheden, der udkaster han store Planer til at omskabe og lyksaliggjøre hele Verden, store Planer, som aldrig blive til Virkelighed – nei, de blive jo Digtet. Derude i Tausheden, der

ruger han over sin Smerte, lader Alt – ja, endog Læremesterne, Fuglen og Lilien, maae, istedetfor at lære ham, tjene ham – han lader Alt give Gjenlyd af hans Smerte; og denne Smertens Gjenlyden det er Digtet, thi et Skrig slet og ret er ikke Digt, men Skrigets uendelige Gjenlyden i sig selv det er Digtet.

Taus bliver altsaa Digteren ikke i Tausheden hos Lilien og Fuglen, og hvorfor ikke? just fordi han vender Forholdet om, gjør sig til det Væsentligere i Sammenligning med Lilien og Fuglen, bilder sig ind, at han endog har Fortjeneste af, som det hedder, at laane Fuglen og Lilien Ordet og Talen, istedetfor at Opgaven var, selv at lære Taushed af Lilien og Fuglen.

O, men at det dog maatte lykkes Evangeliet ved Hjælp af Lilien og Fuglen at lære Dig, m. T., Alvoren, og mig, at gjøre Dig ganske taus for Gud! At Du i Tausheden maatte glemme Dig selv, hvad Du selv hedder, Dit eget Navn, det berømte Navn, det elendige Navn, det ubetydelige Navn, for i Taushed at bede til Gud: »helliget vorde *Dit* Navn!« At Du i Taushed maatte glemme Dig selv, Dine Planer, de store, Alt omfattende Planer, eller de indskrænkede Planer betræffende Dit Liv og dets Fremtid, for i Taushed at bede til Gud: »komme Dit Rige!« At Du i Tausheden maatte glemme Din Villie, Din Egensind, for i Taushed at bede til Gud: »skee *Din* Villie!« Ja, hvis Du af Lilien og Fuglen kunde lære at blive ganske taus for Gud, hvad skulde da ikke Evangeliet kunne forhjælpe Dig til, da skulde Intet være Dig umuligt. Men hvis dog blot Evangeliet ved Hjælp af Lilien og Fuglen lærte Dig Taushed, hvad har det saa ikke allerede hjulpet Dig til! Thi, som sagt, er Guds frygt Viisdoms Begyndelse, saa er Taushed Guds frygts Begyndelse. Gak til Myren og bliv viis, siger Salomo; gaae til Fuglen og Lilien og lær Taushed, siger Evangeliet.

»Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed.« Men Udtrykket for at man først søger Guds Rige er netop Tausheden, den Taushed, som er Liliens og Fuglens. Lilien og Fuglen søge Guds Rige, slet ikke Andet, alt det Øvrige vorder dem tillagt. Men saa søge de jo ikke Guds Rige først, naar de slet ikke søge Andet? Hvoraf kommer det da, at Evangeliet siger: søger først Guds Rige, og derved lader som var det dets Mening, at der saa dernæst var Andet at søge, uagtet det dog er aabenbart, at det er Evangeliets Mening, at Guds Rige er det Eneste, der skal søges? Det kommer vel deraf, at det er unegteligt, at Guds Rige kun kan søges, naar det søges først; Den, som ikke søger Guds Rige først, søger det slet ikke. Fremdeles kommer det deraf, at det at kunne søge, i sig indeholder en Mulighed af at kunne søge Andet, og derfor maa Evangeliet, som jo indtil videre staaer udenfor Mennesket, der altsaa ogsaa kan søge Andet, sige: Guds Rige skal Du søge først. Og endeligen kommer det deraf, at Evangeliet mildt og kjerligt nedlader sig til Mennesket, taler saa smaat for ham, for at lokke ham til det Gode. Dersom Evangeliet strax vilde sige: Du skal ene og alene søge Guds Rige, saa vilde vel Mennesket synes det var for Meget fordret, han vilde, halv utaalmodig, halv angst og bange, trække sig tilbage. Men nu læmper Evangeliet sig lidt efter ham. Der staaer Mennesket med de mange Ting for Øie, som han vil søge – da henvender Evangeliet sin Tale til ham og siger: »søg først Guds Rige.« Saa tænker Mennesket: nu ja, naar jeg siden faaer Lov at søge Andet, saa lad mig da gjøre Begyndelsen med at søge Guds Rige. Gjør han saa virkelig Begyndelsen dermed, veed Evangeliet godt, hvad deraf vil følge, at han nemlig bliver saaledes tilfredsstillet og mættet ved denne Søgen, at han reent glemmer at søge Andet, ja at han intet mindre end ønsker at søge Andet – saa det nu bliver Sandhed, at han ene og alene søger Guds Rige. Saaledes bærer Evangeliet sig ad, og saaledes taler jo en Ældre til et Barn. Tænk Dig et Barn, der ret er sulten; idet Moderen sætter Maden paa Bordet, og Barnet faaer det Fremsatte at see, er Barnet ikke langt fra at græde af Utaalmodighed og siger: »hvad skal den Smule forslaae, naar jeg har spist det, er jeg lige sulten«; maaskee bliver Barnet endog saa utaalmodigt, at det slet ikke vil begynde at spise, »fordi den Smule dog ikke kan hjælpe Noget«. Men Moderen, som godt veed, at det Hele er en Misforstaaelse, siger: »ja, ja, min lille Ven, spis nu det først, saa kan vi jo altid see at faae lidt mere«. Saa tager Barnet fat, og hvad skeer? Barnet er mæt, inden det Halve er spist. Havde Moderen strax irettesat Barnet, og sagt: »der er saamænd mere end nok«, saa havde Moderen vel ikke havt Uret deri, men hun havde ikke givet ved sin Adfærd et Exempel paa den Viisdom, som egentligen er Opdragelsens, hvilket hun derimod nu gjorde. Saaledes med Evangeliet. Det er ikke Evangeliet det Vigtigste at irettesætte og skjende; hvad der er Evangeliet det Vigtigste er at faae Menneskene til at tage efter det. Derfor siger det »søger først«. Derved stopper det saa at sige Munden paa alle Menneskets Indvendinger, bringer ham til Taushed, og faaer ham virkelig til at begynde først paa denne Søgen; og saa mætter denne Søgen Mennesket saaledes, at det nu bliver sandt, at han søger ene og alene Guds Rige.

Søg først Guds Rige, det er, bliv som Lilien og Fuglen, det er, bliv for Gud ganske taus: saa skal det Øvrige vorder Eder tillagt.

II

»Ingen kan tjene to Herrer; thi han maa enten hade

den ene og elske den anden, eller holde sig til den ene og foragte den anden.«

M. T.! Du veed, i Verden er der ofte Tale om et Enten - Eller; og dette Enten - Eller vækker da stor Opsigt, beskjeftiger paa den forskjelligste Maade de Forskjellige, i Haab, i Frygt, i travl Virksomhed, i spændt Uvirksomhed o. s. v. Du veed ogsaa, at der i den samme Verden er hørt en Tale om, at der intet Enten - Eller er til, og at denne Viisdom igjen har gjort lige saa megen Opsigt som det betydningsfuldeste Enten - Eller. Men herude, i Tausheden hos Lilien og Fuglen, skulde det her være tvivlsomt, at der er et Enten - Eller; eller skulde det her være tvivlsomt, hvilket dette Enten - Eller er; eller skulde det her være tvivlsomt, om dette Enten - Eller ikke er i dybeste Forstand det eneste Enten - Eller?

Nei, derom kan her, i denne høitidelige Taushed ikke blot under Guds Himmel, men i denne høitidelige Taushed for Gud, derom kan her ingen Tvivl være. Der er et Enten - Eller: enten *Gud* – eller, ja saa er Resten ligegyldigt; hvad saa end forresten et Menneske vælger, naar han ikke vælger Gud, saa er han gaaet Glip af Enten - Eller, eller han er i Fortabelsen ved sit Enten - Eller. Altsaa: enten *Gud*; Du seer, der falder aldeles intet Eftertryk paa det Andet, undtagen ved Modsætningen til Gud, hvorved Eftertrykket falder uendelig paa Gud, saa det egentlig er Gud, der, ved selv at være Valgets Gjenstand, spænder Valgets Afgjørelse til at blive i Sandhed et Enten - Eller. Kunde et Menneske letsindigt eller tungsindigt mene, at der, hvor Gud er med som det Ene, dog egentlig er tre Ting at vælge mellem: han er fortabt, eller, han har tabt Gud, og derfor er der for ham egentligen heller intet Enten - Eller; thi med Gud, det er, naar Guds-forestillingen forsvinder eller forqvækles, gaaer ogsaa Enten - Eller ud. Dog hvor skulde dette kunne hænde Nogen i Tausheden hos Lilien og Fuglen!

Altsaa Enten - Eller; enten Gud, og som Evangeliet forklarer det, enten elske Gud *eller* hade ham. Ja, naar der er Larm omkring Dig, eller naar Du er i Adspredelserne, da synes dette næsten en Overdrivelse, der synes at være altfor lang en Afstand fra at elske til at hade for at man kunde have Ret i at bringe dem saa nær sammen, i eet Aandedrag, i een eneste Tanke, i to Ord, som uden Mellemsætninger, uden Indskudsord til nærmere Overeenskomst, uden end det mindste Skille tegn følge umiddelbart paa hinanden. Men som jo et Legeme i det lufttomme Rum falder med uendelig Hastighed, saaledes gjør ogsaa Tausheden derude hos Lilien og Fuglen, den høitidelige Taushed for Gud, at disse to Modsætninger i eet og samme Nu frastødende berøre hinanden, ja blive til i samme Nu: enten elske eller hade. Saa lidet som der i det lufttomme Rum er et Tredie, der sinker det faldende Legeme, saa lidet er i denne høitidelige Taushed for Gud et Tredie, der kunde holde det at elske og hade paa en sinkende Afstand fra hinanden. – Enten Gud; og som Evangeliet forklarer det, enten holde sig til ham, *eller* foragte ham. I Selskab med Mennesker, i Handel og Vandel, i Omgang med de Mange, der synes at ligge en stor Afstand mellem det at holde sig til En og det at foragte ham; »jeg behøver ikke at omgaaes det Menneske«, siger man, »men deraf følger jo ikke, at jeg foragter ham, paa ingen Maade.« Og saaledes er det ogsaa i Forhold til Omgangen med de Mange, hvilke man selskabelig-vidtløftigt omgaaes uden væsentlig Inderlighed i mere eller mindre Ligegyldighed. Men jo mindre Antallet bliver, jo mindre, i vidtløftig Forstand, selskabelig Omgangen bliver, det er, jo inderligere den bliver, desto mere begynder et Enten - Eller at blive Loven for Forholdet; og Omgangen med Gud er i dybeste Forstand og ubetinget uselskabelig. Tag blot to Elskende, et Forhold, der ogsaa er uselskabeligt, just fordi det er saa inderligt: for dem og deres Forhold gjælder det: enten holde os til hinanden eller foragte hinanden. Og nu i Tausheden for Gud hos Lilien og Fuglen, hvor der altsaa slet Ingen er tilstede, hvor der altsaa slet ingen anden Omgang er for Dig end den med Gud: ja saa gjælder det: enten holde sig til ham eller foragte ham. Der er ingen Undskyldning, da der er ingen Anden tilstede, og i ethvert Tilfælde ingen Anden saaledes tilstede, at Du kan holde Dig til ham uden at foragte Gud; thi der just, i Tausheden, er det tydeligt, hvor nær Gud er Dig. De tvende Elskende ere hinanden saa nær, at den Ene, saa længe den Anden er i Live, ikke uden at *foragte* ham kan holde sig til en Anden; deri ligger hvad af Enten - Eller der er i dette Forhold. Thi om dette Enten - Eller (enten holde sig til – eller foragte) er til, beroer paa, hvor nær de To ere hinanden. Men Gud, som jo heller ikke dør, er Dig endnu nærmere, uendeligt nærmere end tvende Elskende ere hinanden, han, Din Skaber og Opholder, han, i hvem Du lever, røres og er, han, af hvis Naade Du har Alt. Saa det er ingen Overdrivelse dette enten at holde sig til Gud eller at foragte ham, det er ikke som naar et Menneske for en Ubetydeligheds Skyld anbringer Enten - Eller, et Menneske, om hvem man derfor med Rette siger, at han er kort for Hovedet. Saaledes er det ikke her. Thi deels er Gud jo dog vel Gud. Og deels anbringer han det ikke i Forhold til det Ligegyldige, han siger ikke: enten en Rose eller en Tulipan. Men han anbringer det i Forhold til sig selv og siger: enten *mig* ... enten holder Du Dig til mig og ubetinget i Alt, eller Du – foragter mig. Anderledes kunde Gud dog vel ikke tale om sig selv; skulde Gud, eller skulde Gud kunne tale om sig selv som var han ikke ubetinget Nr. 1, som var han ikke den Eneste, ubetinget Alt, men blot saadan ogsaa Noget, En, der gjorde sig Haab om dog ogsaa maaskee at komme med i Betragtning. Saa maatte jo Gud have tabt sig selv, tabt Forestillingen om sig selv, og var ikke Gud.

Altsaa i Tausheden hos Lilien og Fuglen er der et Enten - Eller, enten Gud og saaledes forstaaet: enten elske ham eller – hade ham, enten holde sig til ham eller – foragte ham.

Hvad betyder da dette Enten - Eller, hvad fordrer Gud; thi Enten - Eller er en Fordring, som jo de Elskende fordrer Kjerlighed, naar den Ene siger til den Anden enten - eller. Men Gud forholder sig ikke til Dig som en Elsker, ei heller Du Dig til ham som en Elsker. Forholdet er et andet: Skabningens til Skaberen. Hvad fordrer han da med dette Enten - Eller? Han fordrer Lydighed, ubetinget Lydighed; er Du ikke lydig i Alt ubetinget, saa elsker Du ham ikke, og elsker Du ham ikke, saa - hader Du ham; er Du ikke lydig i Alt ubetinget, saa holder Du Dig ikke til ham, eller, holder Du Dig ikke til ham ubetinget og i Alt, saa holder Du Dig ikke til ham, og holder Du Dig ikke til ham, saa - foragter Du ham.

Denne ubetingede Lydighed - at hvis man ikke elsker Gud, hader man ham, at hvis man ikke ubetinget og i Alt holder sig til ham, foragter man ham - denne ubetingede Lydighed kan Du lære af de Læremestere, til hvilke derfor Evangeliet henviser, af Lilien og Fuglen. Ved at lære at lyde lærer man at herske, hedder det, men endnu vissere er det, at ved selv at være lydig kan man lære Lydighed fra sig. Saaledes med Lilien og Fuglen. De have ingen Magt til dermed at tvinge den Lærende, de have blot den egne Lydighed som det Tvingende. Lilien og Fuglen ere »de lydige Læremestere«. Er dette ikke en besynderlig Tale? »lydig« er jo ellers det Ord, man bruger om den Lærende, af ham fordres, at han skal være lydig; men her er det Læremesteren selv, der er lydig! Og hvori underviser han? i Lydighed. Og hvorved underviser han? ved Lydighed. Kunde Du blive saaledes lydig som Lilien og Fuglen, da skulde Du ogsaa ved Lydighed kunne lære Lydighed fra Dig. Men da vel hverken Du eller jeg ere saaledes lydige, saa lader os af Lilien og Fuglen lære:

Lydighed.

Derude hos Lilien og Fuglen, der er Taushed, sagde vi. Men denne Taushed, eller, hvad vi stræbte at lære af den, at blive taus, er den første Betingelse for i Sandhed at kunne lyde. Naar Alt omkring Dig er høitidelig Taushed, som derude, og naar der er Taushed i Dig, da fornemmer Du, og med Uendelighedens Eftertryk fornemmer Du Sandheden af dette: Du skal elske Herren Din Gud og tjene ham alene; og Du fornemmer, at det er »Dig«, Dig, der skal elske Gud saaledes, Dig ene i den ganske Verden, Du som jo er ene i den høitidelige Tausheds Omgivelse, saaledes ene, at ogsaa hver en Tvivl, og hver en Indvending, og hver en Undskyldning, og hver en Udflugt, og hvert et Spørgsmaal, kort hver en Stemme er bragt til Taushed i Dit eget Indre, hver en Stemme, det er, hver en anden Stemme end Guds, der omkring Dig og i Dig taler til Dig ved Tausheden. Var der aldrig saaledes Taushed omkring Dig og i Dig, saa lærte og saa lærer Du heller aldrig Lydighed. Men har Du lært Taushed, saa gaaer det nok med at lære Lydighed.

Agt da paa Naturen omkring Dig. I Naturen er Alt Lydighed, ubetinget Lydighed. Her »skeer Guds Villie som i Himmelen saa og paa Jorden«; eller hvis Nogen anfører de hellige Ord paa en anden Maade, de passe alligevel: her, i Naturen, »skeer Guds Villie paa Jorden som den er i Himlen«. I Naturen er Alt ubetinget Lydighed; her er det ikke blot saa - som det ogsaa er i Menneske-Verdenen - at fordi Gud er den Almægtige, derfor skeer Intet, end ikke det Mindste, uden hans Villie, nei, her er det tillige, fordi Alt er ubetinget Lydighed. Men dette er dog vel en uendelig Forskjel; thi Eet er det jo, at ikke den feigeste og ikke den trodsigste menneskelige Ulydighed, at ikke et enkelt Menneskes og ikke hele Slægtens Ulydighed formaaer end det Mindste mod hans Villie, han, den Almægtige - et Andet, at hans Villie skeer, fordi Alt lyder ham ubetinget, fordi der ingen anden Villie er end hans i Himlen og paa Jorden; og dette er Tilfældet i Naturen. I Naturen gjælder det, som Skriften siger »der falder ikke en Spurv til Jorden uden hans Villie«; og det ikke blot fordi han er den Almægtige, men fordi Alt er ubetinget Lydighed, hans Villie den eneste: ikke er der end den mindste Indsigelse, ikke et Ord, ikke et Suk høres der; den ubetinget lydige Spurv falder ubetinget lydig til Jorden, naar det er hans Villie. I Naturen er Alt ubetinget Lydighed. Vindens Susen, Skovens Gjenlyden, Bækkens Rislen, Sommerens Summen, Bladenes Hvisken, Græssets Hvislen, hver en Lyd, enhver Lyden Du hører, det er Alt Adlyden, ubetinget Lydighed, saa Du kan høre Gud deri, som Du kan høre ham i den Musik, der er Himmellegemernes Bevægelse i Lydighed. Og det fremfarende Veirs Vælgighed, og Skyens lette Bøielighed, og Havets draabeformige Flydenhed og dets Sammenhold, og Lys-Straalens Hurtighed, og Lydens endnu større: det er Alt Lydighed. Og Solens Opgang paa Klokkeslet, og dens Nedgang paa Klokkeslet, og Vindens Omsving paa Vinket, og det stigende og det synkende Vands Skiften til de bestemte Tider, og Overeenskomsten mellem Aarstiderne i den nøiagtige Vexlen: Alt, Alt, det er Altsammen Lydighed. Ja, var der en Stjerne paa Himlen, der vilde have sin egen Villie, eller et Støvgran paa Jorden: de ere i samme Øieblik begge gjorte til Intet, og lige let. Thi i Naturen er Alt Intet, saaledes forstaaet: det er intet Andet end ubetinget Guds Villie, i samme Øieblik det ikke ubetinget er Guds Villie, er det ophørt at være til.

Lad os saa nærmere, og menneskeligt, betragte Lilien og Fuglen, for at lære Lydighed. Lilien og Fuglen ere Gud ubetinget lydige. Heri ere de Mestere. De forstaae, som det sømmer sig Læremestere, mesterligen at træffe, ak hvad de fleste Mennesker vel gaae Glip af og forfeile: det Ubetingede. Thi Eet forstaaer Lilien og Fuglen ubetinget ikke - ak hvad de fleste Mennesker forstaae sig bedst paa: Halvhed. At en lille Ulydighed, at det ikke skulde være ubetinget Ulydighed, det kan Lilien og Fuglen ikke, og det vil de ikke forstaae. At den mindste, mindste Ulydighed skulde i Sandhed have noget andet Navn end: Foragt for Gud, det forstaaer Lilien og Fuglen ikke, og vil ikke forstaae. At der skulde være noget Andet eller nogen Anden, som man,

deelt, *tillige* kunde tjene foruden at tjene Gud, og at dette ikke – *tillige* skulde være at foragte Gud: det kan og vil Fuglen og Lilien ikke forstaae. Vidunderlige Sikkerhed i at træffe, og i at have sit Liv i det Ubetingede! Og dog, o, I dybsindige Læremestre, skulde det vel være muligt, at der andetsteds end i det Ubetingede var Sikkerhed at finde, da jo det Betingede i sig selv er Usikkerhed! Saa skulde jeg vel snarere tale anderledes, jeg skulde ikke beundre den Sikkerhed, hvormed de træffe det Ubetingede, men snarere sige, at det just er det Ubetingede, der giver dem den beundringsværdige Sikkerhed, som gjør dem til Læremestere i Lydighed. Thi Lilien og Fuglen ere Gud ubetinget lydige, de ere i Lydigheden saa eenfoldige eller saa ophøiede, *at de troe, at Alt, hvad der skeer, er ubetinget Guds Villie, og at de slet ikke have Andet at gjøre i Verden, end enten ubetinget lydigen at gjøre Guds Villie eller ubetinget lydigen at finde sig i Guds Villie.*

Om det Sted, der er anviist Lilien, er ret saa uheldigt som muligt, saa det let lader sig forudsee, at den vil være aldeles til Overflod hele sit Liv igjennem, ikke blive bemærket af en Eneste, der kunde glæde sig over den; om Stedet og Omgivelsen er – ja, der har jeg glemt, at det er Lilien, jeg taler om – er saa »fortvivlet« uheldigt, at det ikke blot ikke er søgt, men er skyet: den lydige Lilie finder sig lydig i sit Vilkaar, og springer ud i al sin Deilighed. Vi Mennesker, eller, et Menneske i Liliens Sted, vilde vel sige: »det er tungt, det er ikke til at udholde, naar man er Lilie og deilig som Lilien, da at skulle være anviist Plads paa et saadant Sted, for der at blomstre i en Omgivelse, der er saa ugunstig som muligt, som beregnet paa at tilintetgjøre Indtrykket af Ens Deilighed; nei, det er ikke til at udholde, det er jo en Selvmodsigelse af Skaberen!« Saaledes vilde vel et Menneske, eller vi Mennesker tænke og tale, hvis vi vare i Liliens Sted, og derpaa visne af Græmmelse. Men Lilien tænker anderledes, den tænker som saa: »jeg har jo ikke selv kunnet bestemme Stedet og Vilkaaret, dette er altsaa ikke i fjerneste Maade min Sag; at jeg staaer, hvor jeg staaer, er Guds Villie«. Saaledes tænker Lilien; og at det ogsaa virkelig er som den tænker, at det er Guds Villie, kan man see paa den; thi den er deilig – ikke Salomo i al sin Herlighed var saaledes paaklædt. O, hvis der var Forskjel mellem Lilie og Lilie i Deilighed, denne Lilie maatte tilkjendes Prisen: den har een Deilighed mere; thi at være deilig, naar man er Lilie, det er egentligen ingen Kunst, men paa det Vilkaar at være deilig, i en saadan Omgivelse, der gjør Alt for at forhindre det, i en saadan Omgivelse fuldeltigen at være sig selv og at bevare sig selv, at spotte hele Omgivelsens Magt, nei, ikke at spotte, det gjør Lilien ikke, men at være ganske sorgløs i al sin Deilighed! Thi Lilien er, trods Omgivelsen, sig selv, fordi den er Gud ubetinget lydig; og fordi den er Gud ubetinget lydig, derfor er den ubetinget sorgløs, hvad kun den ubetinget Lydige, især da under saadanne Omstændigheder, kan være. Og fordi den – hvad der svarer til hinanden ligefrem og omvendt – heelt og fuldt er sig selv, og ubetinget sorgløs: derfor er den deilig. Kun ved ubetinget Lydighed kan man ubetinget nøiagtigt træffe »Stedet«, hvor man skal staae; og naar man træffer det ubetinget, saa forstaaer man, at det er ubetinget det Ligegyldige, om »Stedet« saa var en Mødding. – Om det for Lilien træffer sig saa uheldigt som muligt, at just det Øieblik, da den skal til at springe ud, er saa ugunstig, at den, efter hvad den forud med næsten Vished kan skjønne, i samme Øieblik vil være knækket, saa dens Tilblivelse bliver dens Undergang, ja saa det synes, at den blot blev til og blev deilig for at gaee under: den lydige Lilie finder sig lydig deri, den veed, det er saaledes Guds Villie, og den springer ud – hvis Du saae den i det Øieblik: det var ikke end det mindste til at kjende paa den, at denne Udfoldelse *tillige* var dens Undergang, saa fuld udviklet, saa riig og skøn sprang den ud, saa riig og skøn gik den – thi det Hele var jo et Øieblik – gik den ubetinget lydig sin Undergang imøde. Et Menneske eller vi Mennesker vilde i Liliens Sted vel fortvivle ved Tanken om at Tilblivelse og Undergang var Eet, og derpaa ved Fortvivelse forhindre os selv i at blive, hvad vi kunde være blevet, om end kun for et Øieblik. Anderledes med Lilien; den var ubetinget lydig, derfor blev den sig selv i Deilighed, den blev virkelig hele sin Mulighed, uforstyrret, ubetinget uforstyrret af den Tanke, at det samme Øieblik var dens Død. O, hvis der var Forskjel mellem Lilie og Lilie i Deilighed, denne Lilie maatte tilkjendes Prisen; den havde een Deilighed mere, at være saaledes deilig trods Undergangens Vished i samme Øieblik. Og sandeligen, med Undergangen for Øie at have Mod og Tro at blive til i al sin Deilighed: det formaaer kun ubetinget Lydighed. Et Menneske vilde, som sagt, Undergangens Vished forstyrre, saa han ikke blev sin Mulighed, hvad der dog var ham forundt, uagtet kun den korteste Tilværelse var ham tilmaalt. »Hvortil?« vilde han sige, eller »hvorfor?« vilde han sige, eller »hvad kan det hjælpe?« vilde han sige: og saa foldede han ikke sin hele Mulighed ud, men forskyldte, at han, forkrøblet og uskøn, gik under Øieblikket iforveien. Kun ubetinget Lydighed kan ubetinget nøiagtigt træffe »Øieblikket«; kun ubetinget Lydighed kan benytte »Øieblikket«, ubetinget uforstyrret af det næste Øieblik.

Om det for Fuglen, naar Øieblikket er der, da den skal reise, i Fuglens Forstand er nok saa vist, at den har det saa godt saaledes som den har det, at den altsaa ved at reise slipper det Visse for at gribe efter det Uvisse: den lydige Fugl tiltræder dog øieblikkeligt Reisen; eenfoldigt, ved Hjælp af den ubetingede Lydighed, forstaaer den kun Eet, men det forstaaer den ubetinget, at nu er det ubetinget Øieblikket. – Naar Fuglen berøres af dette Livs Ublidhed, naar den forsøges i Gjenvordigheder og Modgang, naar den hver Morgen i flere Dage finder sin Rede forstyrret: den lydige Fugl begynder hver Dag forfra paa Arbeidet med samme Lyst og Omhu som første Gang; eenfoldigt, ved Hjælp af den ubetingede Lydighed, forstaaer den Eet, men det forstaaer den ubetinget, at det er dens Arbeide, at den ene har at gjøre Sit. – Naar Fuglen maa prøve denne Verdens Ondskab, naar den lille Sangfugl, der synger til Guds Ære, maa finde sig i, at et uartig Barn har sin Morskab af at vrænge efter den, for derved om muligt at forstyrre Høitideligheden; eller naar den eensomme Fugl har fundet en Omgivelse, den elsker, en elsket Green, paa hvilken den især elsker at sidde,

maaskee ovenikjøbet den saa kjer ved de dyrebareste Erindringer – og der da er et Menneske, som har sin Glæde af, ved Steenkast eller paa anden Maade at jage den bort fra dette Sted, ak et Menneske, der er lige saa utrættelig i det Onde, som Fuglen, skjøndt fordrevet og bortskræmmet, er utrættelig i at søge tilbage til sin Kjerlighed og til sit gamle Sted: den lydige Fugl finder sig ubetinget i Alt; eenfoldigt, ved Hjælp af den ubetingede Lydighed forstaaer den kun Eet, men det forstaaer den ubetinget, at Alt hvad der saaledes vederfares den egentligen ikke, altsaa kun uegentligen vedkommer den, eller rettere, at det, der egentligen vedkommer den, men ogsaa ubetinget, er, Gud ubetinget lydigt at finde sig deri.

Saaledes Lilien og Fuglen, af hvem vi skulde lære. Derfor skal Du ikke sige »Lilien og Fuglen, de kan sagtens være lydige, de kan jo ikke Andet, eller de kan det ikke anderledes; paa den Maade at blive et Mønster i Lydighed, er jo at gjøre en Dyd af Nødvendighed.« Saaledes skal Du ikke sige, Du skal overhovedet Intet sige, Du skal tie og lyde, at det, hvis det ellers er saa, at Lilien og Fuglen gjøre en Dyd af Nødvendighed, det ogsaa maatte lykkes Dig, at gjøre en Dyd af Nødvendighed. Ogsaa Du er jo underlagt Nødvendighed; Guds Villie skeer jo dog alligevel, saa stræb Du at gjøre en Dyd af Nødvendighed, ved ubetinget lydigt at gjøre Guds Villie. Guds Villie skeer jo dog alligevel, saa see Du at gjøre en Dyd af Nødvendighed, ved ubetinget lydigt at finde Dig i Guds Villie, saa ubetinget lydigt, at Du med Sandhed maatte kunne sige om Dig selv i Forhold til at gjøre og til at finde Dig i Guds Villie: jeg kan ikke Andet, jeg kan det ikke anderledes.

Derefter skulde Du stræbe, og Du skulde betænke, at hvordan det nu ogsaa har sig med Lilien og Fuglen, om det virkelig falder et Menneske vanskeligere at være ubetinget lydigt, at der saa ogsaa igjen for Mennesket er en Fare, der, om jeg saa tør sige, maatte lette ham dertil, den Fare: at forspilde Guds Taalmodighed. Thi har Du nogensinde ret alvorligt betragtet Dit eget Liv, eller betragtet Menneskenes Liv, Menneske-Verdenen, der er saa forskjellig fra Naturen, hvor Alt er ubetinget Lydighed, har Du nogensinde anstillet denne Betragtning, og har Du da uden Gysen fornummet, med hvilken Sandhed det dog er, at Gud kalder sig »Taalmodighedens Gud«, at han den Gud, som siger enten – eller, og det saaledes forstaaet, enten elske mig eller – hade mig, enten holde sig til mig, eller – foragte mig, at han har Taalmodighed til at holde ud med Dig og mig og med os Alle! Dersom Gud var et Menneske, hvad saa? For hvor længe, længe, længe siden maatte han da – at jeg skal tage mig selv – være bleven træt og kjed af mig, og af at have med mig at gjøre, og sagt, men med ganske anden Føie, som menneskelige Forældre sige »det Barn er baade stygt og sygeligt og dumt og tungnem, og naar der saa endda var noget Godt ved det, men der er saa meget Ondt i det – det kan intet Menneske holde ud.« Nei, det kan intet Menneske holde ud, det kan kun Taalmodighedens Gud.

Og tænk nu det talløse Antal af Mennesker, der lever! Vi Mennesker tale om, at det er et Taalmodigheds-Arbejde at være Skolemester for Smaaabørn; og nu Gud, som maa være Skolemesteren for dette talløse Antal, hvilken Taalmodighed! Og hvad der saa gjør Fordringen til Taalmodighed uendelig større, er, at der, hvor Gud er Skolemesteren, der lide Børnene alle mere eller mindre af den Indbildning, at de ere store voxne Mennesker, en Indbildning, for hvilken Lilien og Fuglen ere saa ganske frie, og just derfor er det vel, at det falder dem saa let med den ubetingede Lydighed. »Det manglede blot«, vilde en menneskelig Skolemester sige, »det manglede blot, at Børnene bildte sig ind at være voxne Mennesker, saa maatte man tabe Taalmodigheden og fortvivle; thi det vilde intet Menneske kunne udholde.« Nei, intet Menneske kunde udholde det; det kan kun Taalmodighedens Gud. See, derfor kalder Gud sig Taalmodighedens Gud. Og han veed nok, hvad han siger. Det er ikke i en Stemning at han falder paa at kalde sig saaledes; nei, han vexler ikke i Stemning, det er jo Utaalmodighed. Han veed det fra Evighed af, og han veed det af tusinde og tusinde Aars daglige Erfaring, han veed fra Evighed af, at saa længe Timeligheden skal bestaae og Menneskeslægten i den, maa han være Taalmodighedens Gud, thi ellers var den menneskelige Ulydighed ikke til at holde ud. I Forhold til Lilien og Fuglen er Gud den faderlige Skaber og Opholder, kun i Forhold til Mennesket er han Taalmodighedens Gud. Sandt nok, det er en Trøst, en høist fornøden og ubeskrivelig Trøst, hvorfor ogsaa Skriften siger, at Gud er Taalmodighedens – og »Trøstens Gud«; men det er jo tillige en forfærdelig alvorlig Sag, at Menneskets Ulydighed er Skyld i, at Gud er Taalmodighedens Gud, en forfærdelig alvorlig Sag, at Mennesket ikke tager Taalmodigheden forfængeligt. Mennesket opdagede en Egenskab hos Gud, som Lilien og Fuglen, der altid ere ubetinget lydige, ikke kjende; eller Gud var kjerlig nok mod Mennesket til at lade ham det aabenbare, at han har denne Egenskab, at han er Taalmodighed. Men altsaa svarer jo i en vis Forstand – o, frygtelige Ansvar! – til Menneskets Ulydighed svarer i en vis Forstand Guds Taalmodighed. Det er Trøsten, men under et forfærdeligt Ansvar. Mennesket tør vide, at selv om alle Mennesker opgave ham, ja om han ikke er langt fra at opgive sig selv, saa er dog Gud Taalmodighedens Gud. Det er en uvurdeerlig Rigdom. O, men brug den rettelig, husk paa, det er en Sparepenge; for Gud i Himmelens Skyld brug den rettelig, ellers styrter den Dig i end større Elendighed, den forvandler sig til sit Modsatte, er ikke mere Trøsten, men den bliver af alle den frygteligste Anklage mod Dig. Thi synes det Dig for haard en Tale – om den dog ikke er haardere end Sandheden er – at det ikke ubetinget og i Alt at holde sig til Gud, at det »strax« er – at foragte ham: at det at tage hans Taalmodighed forfængeligt, at det er at foragte Gud, det kan da vel ikke være for haard en Tale!

Pas derfor vel paa, efter Evangeliets Anviisning at lære Lydighed af Lilien og Fuglen. Lad Dig ikke skrække tilbage, fortvivl ikke, idet Du sammenligner Dit Liv med disse Læremestres. Der er Intet at fortvivle over, thi Du skal jo lære af dem; og Evangeliet trøster Dig først ved at sige Dig, at Gud er Taalmodighedens Gud, men da tilføier det: Du skal lære af Lilien og Fuglen, lære at være ubetinget lydigt som Lilien og Fuglen, lære ikke

at tjene to Herrer; thi Ingen kan tjene to Herrer, han maa enten ... eller.

Men hvis Du kan blive ubetinget lydlig som Lilien og Fuglen, da har Du lært hvad Du skulde lære, og det har Du lært af Lilien og Fuglen (og hvis Du ganske havde lært det, er Du blevet saaledes den Fuldkomnere, at Lilien og Fuglen fra at være Læremesteren bliver Billedet), Du har lært kun at tjene een Herre, at elske ham ene og at holde Dig til ham ubetinget i Alt. Da skulde ogsaa den Bøn, som rigtignok alligevel opfyldes, den skulde opfyldes ved Dig, naar Du beder til Gud: »skee Din Villie, som i Himlen, saa og paa Jorden«; thi ved ubetinget Lydighed er jo Din Villie Eet med Guds Villie, saa altsaa Guds Villie, som den er i Himlen, skeer ved Dig paa Jorden. Og da skulde ogsaa den Din Bøn være bøn hørt, naar Du beder: »leed os ikke udi Fristelse«; thi er Du Gud ubetinget lydlig, da er der i Dig intet Tvetydigt, og er der i Dig intet Tvetydigt, da er Du idel Eenfold for Gud. Men Eet er der, som al Satans Snedighed og al Fristelses Snare ikke kan overrumple eller fange, det er Eenfold. Hvad Satan skarpsynet spejder efter som sit Bytte – men hvad aldrig fandtes hos Lilien og Fuglen; hvad al Fristelse sigter efter, vis paa sit Bytte – men hvad aldrig fandtes hos Lilien og Fuglen: er det Tvetydige. Hvor det Tvetydige er, der er Fristelsen, og er der kun altfor let den Stærkere. Men hvor det Tvetydige er, der er ogsaa paa en eller anden Maade Ulydighed under neden i Grunden; just derfor er det, at der slet intet Tvetydigt er i Lilien og Fuglen, fordi den ubetingede Lydighed er dybest og overalt i Grunden; og just derfor, fordi der intet Tvetydigt er i Lilien og Fuglen, derfor er det, at det er umuligt at lede Lilien og Fuglen i Fristelse. Satan er, hvor der intet Tvetydigt er, afmægtig, Fristelsen er, hvor der intet Tvetydigt er, afmægtig som Fuglefængerens med sin Snare, naar der ikke er Fugl at opdage: men blot den mindste, mindste Glimten af det Tvetydige, saa er Satan stærk og Fristelsen fangende; og skarpsynet er han, han den Onde, hvis Snare hedder Fristelse, og hvis Bytte hedder et Menneskes Sjel. Fra ham kommer egentligen ikke Fristelsen, men intet, intet Tvetydigt kan dølge sig for ham; og opdager han det, saa er Fristelsen ved ham. Men det Menneske, der ved ubetinget Lydighed skjuler sig i Gud, han er ubetinget sikker; han kan fra sit sikke Skjulested see Djævlen, men Djævlen kan ikke see ham. Fra sit sikke Skjulested; thi ligesaa skarpsynet som Djævelen er i Forhold til Tvetydighed, lige saa blind bliver han ogsaa, naar han seer paa Eenfoldighed, han bliver blind eller slagen med Blindhed. Dog ikke uden Gysen betragter den ubetinget Lydige ham; dette funklende Blik, der seer ud, som kunde det gjenemtrænge Jord og Hav og Hjertets skjulteste Forborgenhed, som det ogsaa kan – og at dog han med dette Blik, at han er blind! Men er han, der spænder Fristelsens Snare, er han blind i Forhold til Den, som ved ubetinget Lydighed er skjult i Gud: saa er der jo for ham ingen Fristelse; thi »Gud frister Ingen«. Saaledes er hans Bøn hørt: »leed os ikke udi Fristelse«, det er, lad mig aldrig nogensinde ved Ulydighed vove mig udenfor mit Skjulested, og forsaavidt jeg dog forskylder en Ulydighed, saa jage Du mig ikke strax ud af mit Skjulested, uden for hvilket jeg øieblikkelig ledes i Fristelse. Og bliver han da ved ubetinget Lydighed i sit Skjulested, saa er han ogsaa »frelst fra det Onde«.

Ingen kan tjene to Herrer, han maa enten elske den ene og hade den anden, eller holde sig til den ene og foragte den anden, I kunne ikke tjene Gud og Mammon, ikke Gud og Verden, ikke Godt og Ondt. Der er altsaa to Magter: Gud og Verden, Godt og Ondt; og Grunden hvorfor Mennesket kun kan tjene een Herre er vel den, at disse to Magter, om end den ene Magt er den uendelig stærkeste, er i Strid med hinanden paa Liv og Død. Denne uhyre Fare, hvori altsaa Mennesket ved at være Menneske er – hvilken Fare Lilien og Fuglen i den deres ubetingede Lydighed, som er lykkelig Uskyldighed, slippe forbi; thi om dem strider ikke Gud og Verden, ei heller Godt og Ondt – denne uhyre Fare, at »Mennesket« er stillet mellem disse to uhyre Magter, og Valget ham overladt, denne uhyre Fare er det, der gjør, at man enten maa elske eller hade, at det ikke at elske er at hade; thi saa fjendtlige ere disse to Magter, at den mindste Bøien til den ene Side bliver det ubetinget Modsatte fra den anden Side seet. Naar Mennesket glemmer denne uhyre Fare, hvori han er, og en Fare, vel at mærke, af den Beskaffenhed, at det sandeligen ikke er det tjenlige Middel imod den, at see at glemme den; naar Mennesket glemmer, at han er i denne uhyre Fare, naar han mener, at han ikke er i Fare, naar han endog siger Fred og ingen Fare: saa maa Evangeliets Tale synes ham en taabelig Overdrivelse. Ak, men det er just, fordi han saa er sjunket i Faren, fortabt, saa han hverken har Forestilling om den Kjerlighed, med hvilken Gud elsker ham, samt at det just er af Kjerlighed, at Gud fordrer ubetinget Lydighed, ei heller Forestilling om det Ondes Magt og List, samt sin egen Svaghed. Og Mennesket er fra Først af for barnagtigt til at kunne og ville forstaae Evangeliet; dets Tale om enten – eller synes ham en usand Overdrivelse: at Faren skulde være saa stor, at ubetinget Lydighed skulde være fornøden; at Fordringen om ubetinget Lydighed skulde være grundet i Kjerlighed – det kan Mennesket ikke faae i sit Hoved.

Hvad gjør saa Evangeliet? Evangeliet, der er Opdragelsens Viisdom, indlader sig ikke i en Tanke- eller Ordstrid med Mennesket, for at bevise ham, at det er saa; Evangeliet veed meget godt, at det ikke gaaer saaledes til, at et Menneske først forstaaer, at det er saa, som det siges, og derpaa beslutter ubetinget at lyde, men omvendt, at ved ubetinget at lyde kommer Mennesket først til at forstaae, at det er saa som Evangeliet siger. Derfor bruger Evangeliet Myndighed og siger: Du skal. Men i samme Øieblik formildes det, saa det maatte kunne røre den Haardeste; det ligesom tager Dig ved Haanden – og gjør det ligesom den kjerlige Fader gjør det ved sit Barn – og siger: »kom lad os gaae ud til Lilien og Fuglen«. Derude vedbliver det saa »betragt Lilien og Fuglen, giv Dig hen deri, tab Dig deri; bevæger dette Syn Dig ikke?« Naar da den høitidelige Taushed derude hos Lilien og Fuglen dybt bevæger Dig, da forklarer Evangeliet videre og siger »men hvorfor er denne Taushed saa høitidelig? fordi den udtrykker den ubetingede Lydighed, hvormed Alt kun tjener een Herre, kun vender sig tjenende mod Een, enet i fuldkommen Enighed, i een stor Gudstjeneste

– saa lad Dig da gribe af denne store Tanke, thi det er Alt kun een Tanke, og lær Du af Lilien og Fuglen«. Men glem ikke, Du *skal* lære af Lilien og Fuglen, Du skal blive ubetinget lydig som Lilien og Fuglen. Betænk, det var Menneskets Synd der – ved ikke at ville tjene een Herre, eller ved at ville tjene en anden Herre, eller ved at ville tjene to, ja flere Herrer – forstyrrede hele Verdens Skjønhed, hvor forinden Alt var saa saare godt, hans Synd, der satte Splid i en Verden af Enighed; og betænk, at enhver Synd er Ulydighed, og enhver Ulydighed Synd.

III

»Seer til Himlens Fugle; de saae ikke, og høste ikke, og sanke ikke i Lader« – *ubekymrede om den Dag imorgen.* »Betragter Græsset paa Marken – som er idag«.

Gjør det og lær:

Glæde.

Saa lader os da betragte Lilien og Fuglen, disse de glade Læremestere. »De glade Læremestere«, ja thi Du veed, at Glæden er meddeelsom; og derfor underviser Ingen bedre i Glæde end Den, der selv er glad. Læreren i Glæde har egentlig intet Andet at gjøre end selv at være glad, eller at være Glæden; hvormeget han end anstrænger sig for at meddele Glæde – naar han ikke selv er glad, er Underviisningen ufuldkommen. Saaledes er der Intet lettere at undervise i end i Glæde – ak, man behøver blot selv altid i Sandhed at være glad. Men dette »Ak«, ak det tyder paa, at det endda ikke er saa let – nemlig ikke saa let altid selv at være glad; thi at det, naar man er det, er let nok at undervise i Glæde: Intet er vissere.

Men derude hos Lilien og Fuglen, eller derude, hvor Lilien og Fuglen undervise i Glæde, der er altid Glæde. Og aldrig kommer Lilien og Fuglen saaledes i Forlegenhed som stundom en menneskelig Læremester, der har hvad han underviser i nedskrevet paa Papiret eller staaende i sin Bogsamling, kort paa et andet Sted, ikke altid hos sig; nei, *der* hvor Lilien og Fuglen undervise i Glæde, der er altid Glæde – den er jo i Lilien og Fuglen. Hvilken Glæde, naar det gryer ad Dag, og Fuglen vaagner tidligt til Dagens Glæde; hvilken Glæde, om end stemt i en anden Tone, naar det lakker ad Aften, og Fuglen glad haster hjem til sin Rede; og hvilken Glæde den lange Sommerdag! Hvilken Glæde naar Fuglen – der ikke blot som en glad Arbejder synger til sit Arbejde, men hvis væsentlige Arbejde er at synges – glad begynder sin Sang; hvilken ny Glæde, naar saa ogsaa Naboen begynder, og saa Gjenboen, og naar saa Choret stemmer i, hvilken Glæde; og naar der saa tilsidst er som et Hav af Toner, der lader Skov og Dal, Himmel og Jord give Gjenlyd, et Hav af Toner, hvori den, som gav Tonen an, nu tumler sig oven ud af Glæde: hvilken Glæde, hvilken Glæde! Og saaledes hele Fuglens Liv igjennem; overalt og altid finder den Noget eller rettere Nok at glæde sig over; den spilder ikke et eneste Øieblik, men den vilde ansee ethvert Øieblik for spildt, hvori den ikke var glad. – Hvilken Glæde, naar Duggen falder og vederqvæger Lilien, som nu afkjølet skikker sig til Hvile; hvilken Glæde, naar Lilien efter Badet, vellystigt tørrer sig i den første Solstraale; og hvilken Glæde den lange Sommerdag! O, betragt dem dog; betragt – Lilien, og betragt – Fuglen; og see dem saa sammen! Hvilken Glæde, naar Fuglen skjuler sig hos Lilien, hvor den har sin Rede, og hvor den har det saa ubeskrivelig hyggeligt, medens den til Tidsfordriv spørger og narres med Lilien! Hvilken Glæde, naar Fuglen høit fra Grenen, eller høiere op, høit oppe fra Skyen lykkelig holder Øie med Reden, og med Lilien, der smilende vender sit Øie op mod den! Livsalige, lykkelige Tilværelse, saa riig paa Glæde! Eller er maaskee Glæden mindre, fordi det, smaaligt forstaaet, er Lidt, der gjør dem saa glade? Nei, dette, denne smaalige Forstaaelse er dog vel en Misforstaaelse, ak, en høist sørgelig og bedrøvelig Misforstaaelse; thi just det, at det er Lidet, der gjør dem saa glade, er Beviset for, at de selv ere Glæden og Glæden selv. Dette er dog vel saa? dersom det man glæder sig over, var slet Intet, og man dog i Sandhed var ubeskrivelig glad, da beviste dette jo allerbedst, at man selv er Glæden og Glæden selv – som Lilien og Fuglen er det, de glade Læremestere i Glæde, der just fordi de ere *ubetinget glade* ere Glæden selv. Den nemlig, hvis Glæde er afhængig af visse Betingelser, han er ikke Glæden selv, hans Glæde er jo Betingelsernes, og betingelsesviis i Forhold til disse. Men Den, der er Glæden selv, han er ubetinget

glad, ligesom omvendt, Den, der er ubetinget glad, er Glæden selv. O, os Mennesker volde Betingelserne, for at vi skulle blive glade, megen Møje og Bekymring – selv om vi fik alle Betingelserne, bleve vi maaskee alligevel ikke ubetinget glade. Dog, ikke sandt, I, dybsindige Læremestere i Glæde, det kan jo ikke være anderledes; thi ved Hjælp, selv om det var af alle Betingelserne, er det jo dog umuligt at blive mere end eller anderledes end betingelsesviis glad; Betingelserne og det Betingelsesvise svare jo til hinanden. Nei, ubetinget glad bliver kun Den, som er Glæden selv, og kun ved at være ubetinget glad, bliver man Glæden selv.

Dog kunde man ikke ganske kort angive, hvorledes Glæden er Indholdet af denne Liliens og Fuglens Underviisning, eller hvad der er Indholdet af denne deres Underviisning i Glæde, det er, kunde man ikke ganske kort angive Tankebestemmelserne i denne deres Underviisning? Jo, det kan man let; thi hvor eenfoldige Lilien og Fuglen ogsaa ere, de ere saa vist ikke tankeløse. Altsaa man kan det let; og lad os ikke glemme, allerede dette er i denne Henseende en overordentlig Forkortning, at Lilien og Fuglen selv er, hvad den underviser i, selv udtrykker Det, hvori den som Lærer underviser. Dette er – forskjelligt fra den ligefremme og første Oprindelighed, at Lilien og Fuglen i strengeste Forstand fra første Haand har Det, hvori den underviser – den erhvervede Oprindelighed. Og denne den erhvervede Oprindelighed i Lilien og Fuglen, den er jo igjen Eenfold; thi om en Underviisning er eenfoldig, beroer ikke saa meget paa, om der bruges simple, dagligdagse Udtryk, eller høitrvænde og lærde, nei, det Eenfoldige er, at Læreren selv er Det, hvori han underviser. Og saaledes er det Tilfældet med Lilien og Fuglen. Men deres Underviisning i Glæde, hvad igjen deres Liv udtrykker, er ganske kortelig Følgende: der er et Idag, det er, ja der falder et uendeligt Eftertryk paa dette er; der er et Idag – og der er ingen, slet ingen Bekymring for den Dag Imorgen, eller for den anden Morgen. Dette er ikke Letsindighed af Lilien og Fuglen, men er Taushedens og Lydighedens Glæde. Thi naar Du tier i den høitidelige Taushed, som er i Naturen, saa er den Dag Imorgen ikke til; og naar Du lyder, som Skabningen lyder, saa er den Dag Imorgen ikke til, den usalige Dag, der er Snaksomhedens og Ulydighedens Opfindelse. Men naar den Dag Imorgen saaledes paa Grund af Taushedens og Lydigheden ikke er til, saa er i Taushedens og Lydigheden den Dag Idag, den er – og saa er Glæden, som den er i Lilien og Fuglen.

Hvad er Glæde, eller det at være glad? Det er, i Sandhed at være sig selv nærværende; men det at være sig selv i Sandhed nærværende, det er dette »Idag«, dette, at være idag, i Sandhed at være idag. Og i samme Grad som det er sandere, at Du er idag, i samme Grad som Du mere er Dig selv ganske nærværende i at være idag, i samme Grad er Ulykkens Dag Imorgen ikke til for Dig. Glæden er den nærværende Tid med hele Eftertrykket paa: *den nærværende Tid*. Derfor er Gud salig, han som evigt siger: idag, han som evigt og uendeligt er sig selv nærværende i at være idag. Og derfor er Lilien og Fuglen Glæden, fordi de ved Taushed og ubetinget Lydighed ganske ere sig selv nærværende i at være idag.

»Men« siger Du »Lilien og Fuglen, de kan sagtens«. Svar: intet Men maa Du komme med – men lær af Lilien og Fuglen saaledes at blive Dig selv ganske nærværende i at være idag, saa er Du ogsaa Glæden. Men, som sagt, intet Men; thi det er Alvor, Du skal lære Glæde af Lilien og Fuglen. Endnu mindre maa Du blive Dig selv vigtig, saa Du, fordi nu Lilien og Fuglen ere eenfoldige, maaskee for at føle, at Du er Menneske, bliver vittig, og, talende om et enkelt Imorgen, siger: Lilien og Fuglen, de kan sagtens, de som ikke engang have den Dag Imorgen at plages med, »men Mennesket, som jo ikke blot har Bekymring for den Dag Imorgen, hvad han skal spise, men ogsaa for den Dag Igaar, betræffende hvad han har spist – og ikke betalt!« Nei, ingen Vittighed, der uartig forstyrrer Underviisningen. Men lær, begynd dog idetmindste paa at lære af Lilien og Fuglen. Thi det skulde dog vel ikke være Nogens alvorlige Mening, dette med at hvad Fuglen og Lilien glæder sig over, og hvad der ligner dette, at det Ingenting er at glæde sig over! Altsaa, at Du blev til, at Du er til, at Du »idag« faaer det Fornødne, for at være til; at Du blev til, at Du blev Menneske; at Du kan see, betænk, at Du kan see, at Du kan høre, at Du kan lugte, at Du kan smage, at Du kan føle; at Solen skinner for Dig – og for Din Skyld, at, naar den bliver træt, at saa Maanen begynder, og at saa Stjernerne tændes; at det bliver Vinter, at hele Naturen forklæder sig, leger fremmed – og for at fornøje Dig; at det bliver Foraar, at Fuglen kommer i talrig Flok – og for at glæde Dig, at det Grønne spirer frem, at Skoven voxer sig skjøn, og staaer Brud – og for at glæde Dig; at det bliver Efteraar, at Fuglen reiser bort, ikke fordi den gjør sig kostbar, o, nei, men for at Du ikke skal blive kjed af den, at Skoven gemmer sin Pynt for næste Gangs Skyld, det er, for at den næste Gang kan glæde Dig: dette skulde være Ingenting at glæde sig ved! O, hvis jeg turde skjende; men af Ærbødighed for Lilien og Fuglen tør jeg det ikke, og derfor vil jeg, istedetfor at sige, at dette er Ingenting at glæde sig ved, istedet derfor vil jeg sige: hvis dette ikke er at glæde sig ved, saa er der Ingenting at glæde sig ved. Betænk, at Lilien og Fuglen er Glæden, og dog have de jo, ogsaa saaledes forstaaet, meget mindre at glæde sig ved end Du, Du som jo tillige har Lilien og Fuglen at glæde Dig ved. Lær derfor af Lilien og lær af Fuglen, der er Læremesteren: er til, er idag, og er Glæden. Kan Du ikke see Dig glad paa Lilien og Fuglen, der jo er Glæden selv, kan Du ikke see Dig glad paa dem, saa Du bliver villig til at lære af dem: da er det Tilfældet med Dig, som naar Læreren siger om Barnet »Mangel paa Evne er det ikke, desuden er Sagen saa let, at der ikke kan være Tale om Mangel paa Evne; det maa være noget Andet, maaskee dog kun en Uoplagthed, som man ikke strax maa tage for strengt og behandle som Uvillighed eller vel endog som Gjenstridighed.«

Saaledes er Lilien og Fuglen Læremestere i Glæde. Og dog har Lilien og Fuglen jo ogsaa Sorg, som hele Naturen har Sorg; sukker ikke al Skabningen under Forkrænkelighed, som den blev underlagt mod sin Villie?

Det er Alt underlagt Forkrænkelighed! Stjernen, hvor fast den end sidder paa Himlen, ja, den der sidder fastest, den skal dog forandre Sted i Faldet, og den, der aldrig forandrede Stilling, skal dog engang forandre Stilling, idet den styrter i Afgrunden; og hele denne Verden med Alt hvad i den er, den skal omskiftes, som man omskifter et Klædebon, naar det aflægges, Forkrænkelighedens Bytte! Og Lilien, selv om den undgaaer den Skjebne strax at blive kastet i Ovnen, den maa dog visne, efter iforveien at have lidt baade Det og Det. Og Fuglen, selv om den fik Lov at døe af Alderdom, den maa dog engang døe, skilles fra den Elskede, efter iforveien at have lidt baade Det og Det. O, det er Alt Forkrænkelighed, og bliver engang Alt hvad det er, Forkrænkelighedens Bytte. Forkrænkelighed, Forkrænkelighed, det er *Sukket* – thi det at være underlagt Forkrænkelighed er at være hvad et Suk betyder: Indespærrethed, Bundethed, i Fængsel; og Sukkets Indhold er: Forkrænkelighed, Forkrænkelighed!

Men dog er Lilien og Fuglen ubetinget glad; og her seer Du ret, hvor sandt det er, naar Evangeliet siger: Du *skal* lære Glæde af Lilien og Fuglen. Bedre Læremester kan Du jo dog heller ikke forlange end Den, der, skjøndt han bærer paa en saa uendelig dyb Sorg, dog er ubetinget glad og Glæden selv.

Hvorledes bærer da Lilien og Fuglen sig ad hermed, med dette, der næsten seer ud som et Mirakel: i dybeste Sorg at være ubetinget glad; naar der er et saa frygteligt Imorgen, da at *være*, det er, at være ubetinget glad idag – hvorledes bærer den sig ad? Den bærer sig ganske simpelt og eenfoldigt ad – det gjør Lilien og Fuglen altid – og faaer dog dette Imorgen bort, som var det ikke til. Der er et Ord af Apostelen Paulus, det har Lilien og Fuglen lagt sig paa Hjerter, og, eenfoldige som de ere, tage de det ganske bogstaveligen – ak, og just det, at de tage det ganske bogstaveligen, det er just det, der hjælper dem. Der ligger en uhyre Magt i dette Ord, naar det tages ganske bogstaveligt; naar det ikke bogstaveligen tages ganske efter Bogstaven, er det mere eller mindre afmægtigt, tilsidst kun en intetsigende Talemaade; men der hører ubetinget Eenfold til for at tage det ubetinget ganske bogstaveligt. »Kaster **al** Eders Sorg **paa Gud**«. See det gjør Lilien og Fuglen ubetinget. Ved Hjælp af den ubetingede Taushed og den ubetingede Lydighed kaster den – ja, som den stærkeste Kastemaskine kaster Noget fra sig, og med en Lidenskab som den, med hvilken man bortkaster, hvad man meest afskyer – **al** sin Sorg fra sig; og kaster den – med en Sikkerhed som den, med hvilken det sikreste Skydevaaben rammer, og med en Tro og Tillid som den, med hvilken kun den meest øvede Skytte træffer – **paa Gud**. I samme Nu – og dette samme Nu er fra første Øieblik af, er idag, er samtidigt med det første Øieblik den er til – i samme Nu er den ubetinget glad. Vidunderlige Behændighed! At kunne faae saadan fat paa al sin Sorg og paa een Gang, og saa at kunne kaste den saa behændigt fra sig, og træffe saa sikkert Maalet! Dog det gjør Lilien og Fuglen, derfor er den i samme Nu ubetinget glad. Og det er jo ganske i sin Orden; thi Gud den Almægtige, han bærer al Verden og al Verdens Sorg – Liliens og Fuglens med – uendelig let. Hvilken ubeskrivelig Glæde! Glæden nemlig over Gud den Almægtige.

Saa lær da af Lilien og Fuglen, lær denne det Ubetingedes Behændighed. Sandt nok, det er et vidunderligt Kunststykke; men just derfor skal Du give desto nøiere Agt paa Lilien og Fuglen. Det er et vidunderligt Kunststykke, og, ligesom »Sagtmodighedens Kunststykke«, indeholder det en Modsigelse, eller det er et Kunststykke, som løser en Modsigelse. Det Ord at »kaste« leder Tanken hen paa en Anvendelse af Kraft, som skulde man sætte alle sine Kræfter sammen, og ved en uhyre Kraft-Anstrengelse – med Magt »kaste« Sorgen fra sig; og dog, dog er »Magt« just det, der ikke skal bruges. Det, der skal bruges, og ubetinget, er – »Eftergivenhed«; og dog skal man »kaste« Sorgen fra sig! Og man skal kaste »al« Sorgen fra sig; kaster man ikke *al* Sorgen fra sig, saa beholder man jo Meget, Noget, Lidet af den tilbage, bliver ikke glad, end mindre ubetinget glad. Og kaster man den ikke ubetinget *paa Gud*, men andetstedshen, saa bliver man ikke ubetinget af med den, den kommer saa paa en eller anden Maade igjen, oftest i Skikkelse af endnu større og bittere Sorg. Thi at kaste Sorgen fra sig – men ikke paa Gud, det er »Adspredelse«. Men Adspredelse er et tvivlsomt og tvetydigt Middel mod Sorg. Derimod ubetinget at kaste al Sorg – paa Gud, er »Samling«, og dog – ja, forunderligt er dette Modsigelsens Kunststykke! – en *Samling*, ved hvilken Du ubetinget *bliver af med* al Sorgen.

Lær da af Lilien og Fuglen. Kast al Din Sorg paa Gud! Men Glæden skal Du ikke kaste bort, tværtimod den skal Du af al Din Magt holde fast paa med alle Livsens Kræfter. Gjør Du det, saa er den Regning let, at Du altid beholder nogen Glæde; thi kaster Du al Sorgen bort, beholder Du jo ikkun tilbage hvad af Glæde Du har. Dog dette vil kun lidet forslaae. Lær derfor videre af Lilien og Fuglen. Kast al Din Sorg paa Gud, ganske, ubetinget, som Lilien og Fuglen gjør det: saa bliver Du ubetinget glad som Lilien og Fuglen. Det er nemlig den ubetingede Glæde: at tilbede den Almagt, med hvilken Gud den Almægtige bærer al Din Sorg let som Intet. Og det er ogsaa den ubetingede Glæde, det Næste (hvad jo Apostelen tilføier): tilbедende at turde troe, »at Gud har Omsorg for Dig«. Den ubetingede Glæde er just Glæden over Gud, over hvem og i hvem Du altid ubetinget kan glæde Dig. Bliver Du ikke i dette Forhold ubetinget glad, saa ligger Feilen ubetinget hos Dig, i Din Ubehændighed i at kaste al Din Sorg paa ham, i Din Uvillighed dertil, i Din Selvklogskab, i Din Selvraadighed, kort den ligger i at Du ikke er som Lilien og Fuglen. Der er kun een Sorg, i Henseende til hvilken Lilien og Fuglen ikke kan være Læremesteren, om hvilken Sorg vi derfor heller ikke her tale: Syndens Sorg. I Forhold til al anden Sorg gjælder det, at hvis Du ikke bliver ubetinget glad, saa er Skylden Din, at Du ikke vil lære af Lilien og Fuglen, ved ubetinget Taushed og Lydighed at blive ubetinget glad over Gud.

Dog Eet endnu. Maaskee siger Du med »Digteren«: »ja, hvo der kunde bygge og boe hos Fuglen, lønligt i

Skovens Eensomhed, hvor Fuglen og dens Mage er et Par, men hvor der ellers ikke er Selskab; eller hvo der kunde leve sammen med Lilien i Markens Fred, hvor hver Lilie skjætter sig selv, og hvor der intet Selskab er: saa kunde man sagtens kaste al sin Sorg paa Gud og være eller blive ubetinget glad. Thi »Selskabet«, just Selskabet er Ulykken, at Mennesket er det eneste Væsen, der plager sig selv og Andre med den ulyksalige Indbildning om Selskab og Selskabets Lyksalighed, og mere i samme Grad som Selskabet, til hans og dets Fordærvelse, bliver større«. Saaledes skal Du imidlertid ikke tale; nei, betragt Sagen nærmere, og tilstaa beskæmmet, at det dog egentligen er den trods Sorgen uudsigelige Elskovs-Glæde, med hvilken Fuglen, Han og Hun, er Par, og den den eenlige Stands trods Sorgen selvforfølelige Glæde, med hvilken Lilien er eenlig: at det egentlig er denne Glæde, som gjør, at Selskabet ikke forstyrrer dem; thi Selskab er der jo dog. Betragt det endnu nærmere, og tilstaa beskæmmet, at det dog egentligen er den ubetingede Taushed og den ubetingede Lydighed, med hvilken Fuglen og Lilien er ubetinget glad over Gud – at det dog egentlig er den, der gjør, at Lilien og Fuglen er lige glad, og lige ubetinget glad i Eensomhed og i Selskab. Saa lær Du af Lilien og Fuglen.

Og dersom Du kunde lære at blive ganske som Lilien og Fuglen, ak, og dersom jeg kunde lære det, da skulde ogsaa den Bøn være Sandhed i Dig som i mig, den sidste Bøn i »Bønnen«, der (forbilledligt for al sand Bøn, som jo beder sig glad og gladere og ubetinget glad), tilsidst Intet, Intet mere har at bede og begjære, men ubetinget glad ender i Lovpriisning og Tilbedelse, den Bøn: »Dit er Riget og Magten og Æren«. Ja *hans* er Riget; og derfor har *Du* ubetinget at tie, at Du ikke forstyrrende lader Dig mærke med, at Du er til, men ved den ubetingede Tausheds Høitidelighed udtrykker, at Riget er hans. Og *hans* er Magten; og derfor har Du ubetinget at lyde og ubetinget lydig at finde Dig i Alt, thi hans er Magten. Og *hans* er Æren; og derfor har Du i Alt hvad Du gjør og i Alt hvad Du lider ubetinget Eet endnu at gjøre, at give ham Æren, thi Æren er hans.

O, ubetingede Glæde: hans er Riget og Magten og Æren – i Evighed. »I Evighed«, see denne Dag, Evighedens Dag, den faaer jo aldrig Ende. Hold derfor blot ubetinget fast ved dette, at hans er Riget og Magten og Æren i Evighed, da er der for Dig et »Idag«, som aldrig faaer Ende, et Idag, i hvilket Du evigt kan blive Dig selv nærværende. Lad saa Himlen styrte sammen, og Stjernerne forandre Stilling i Alts Omvæltning, lad Fuglen døe og Lilien visne: Din Glæde i Tilbedelsen, og Du i Din Glæde overlever dog endnu *idag* enhver Undergang. Betænk, hvad der angaaer Dig om ikke som Menneske saa dog som Christen, at christeligt er selv Dødens Fare for Dig saa ubetydelig, at det hedder: »endnu *idag* er Du i Paradiis«, og altsaa Overgangen fra Timelighed til Evighed – den størst mulige Afstand – saa hurtig, og skulde den end skee gjennem Alts Undergang, dog saa hurtig, at Du endnu *idag* er i Paradiis, idet Du jo christeligt *bliver i Gud*. Thi bliver Du i Gud, da hvad enten Du lever eller Du døer, og hvad enten det gaaer Dig med eller imod, medens Du lever; hvad enten Du døer idag, eller først om halvfjerdsindstyve Aar, og hvad enten Du finder Din Død paa Havets Bund, der hvor det er dybest, eller Du sprænges i Luften: Du kommer dog ikke udenfor Gud, Du *bliver*, altsaa Dig selv nærværende i Gud, og er derfor paa Din Dødsdag endnu idag i Paradiis. Fuglen og Lilien leve kun een Dag, men en meget kort Dag, og ere dog Glæden, fordi de, som udviklet blev, retteligen ere **idag**, ere *sig selv nærværende* i dette »Idag«. Og Du, hvem den længste Dag er forundt: at leve idag – og endnu idag at være i Paradiis, skulde Du ikke være ubetinget glad, Du som endogsaa burde, da Du jo kunde, langt, langt overgaae Fuglen i Glæde, hvad Du forvisses om, hver Gang Du beder denne Bøn, og hvad Du ogsaa nærmer Dig til, hver Gang Du inderligt beder denne Glædens Bøn: »Dit er Riget og Magten og Æren – i Evighed, Amen«.